

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ MƏDƏNİYYƏT QAYĞI MƏSƏLƏSİ

Xülasə: XX əsr Azərbaycan mədəniyyətinin bütün sahələrinin sürətli inkişafı ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərin rəhbərlik etdiyi Azərbaycanın müstəqillik dövrlərdə sadəcə, siyasi-iqtisadi deyil, eyni zamanda mədəni və ədəbi irsimizə, təsviri sənətə, teatr, musiqi və kino sənətinə yüksək qayğı göstərilmişdir.

Heydər Əliyev sadəcə mükəmməl dövlət başçısı deyildi, həm də vətənpərvər, humanist bir ziyalı idi. Heydər Əliyevin milli mədəniyyətə göstərdiyi diqqət, verdiyi dəyər bu sahədə yeni dövrün başlanğıcı kimi qiymətləndirilməlidir. Onun rəhbərliyi dövründə mədəniyyət sahəsi çiçəklənmə dövrünü yaşamağa başladı. Bu gün də bu siyasət mükəmməl şəkildə davam etdirilir.

Açar sözlər: Heydər Əliyev, mədəniyyət, incəsənət, Azərbaycan, azərbaycançılıq

“Xalq bir çox xüsusiyyətləri ilə tanınır, sayılır və dünya xalqları içərisində fərqlənir. Bu xüsusiyyətlərdən ən yüksəyi, ən böyüyü mədəniyyətdir”. Bu müdrik ifadələr də ümummilli lider Heydər Əliyevə məxsusdur. XX əsr Azərbaycan mədəniyyətinin bütün sahələrinin sürətli inkişafı ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərin rəhbərlik etdiyi Azərbaycanın müstəqillik dövrlərdə sadəcə, siyasi-iqtisadi deyil, eyni zamanda mədəni və ədəbi irsimizə, təsviri sənətə, teatr, musiqi və kino sənətinə yüksək qayğı göstərilmişdir.

1993-cü ilin 15 iyununda xalq Heydər Əliyevin timsalında nəinki öz qurtuluşuna, eyni zamanda parlaq gələcəyinə qovuşdu. O sadəcə mükəmməl dövlət başçısı deyildi, həm də vətənpərvər, humanist bir ziyalı idi. Heydər Əliyevin milli mədəniyyətə göstərdiyi diqqət, verdiyi dəyər bu sahədə yeni dövrün başlanğıcı kimi qiymətləndirilməlidir. Onun rəhbərliyi dövründə mədəniyyət sahəsi çiçəklənmə dövrünü yaşamağa başladı. Bu gün də bu siyasət mükəmməl şəkildə davam etdirilir.

Bu gün Azərbaycandakı bütün mədəniyyət sahələrinin inkişaf tarixinə nəzər saldıqda onun ümummilli liderin adı ilə bağlı olduğunu görürük. Ulu öndərin yaşadığı dövrdə ədəbiyyata yüksək qayğı və ehtiram mövcud idi, mədəniyyəti, ədəbiyyatı inkişaf etdirən insanların əməyini yüksək qiymətləndirir, onların daim qayğısını çəkirdi. O deyirdi: “Azərbaycanda yazıçı daim böyük hörmətə layiq olmuşdur. Bu, bizim tarixi ənənəmizdir, əcdadlarımızdan bizə gəlib çatmış gözəl bir xüsusiyyətdir”, – deyən Heydər Əliyev ümumən intellektə, ağıl və zəkaya böyük qiymət verirdi. Çünki o özü XX əsr Azərbaycan tarixinin yetişdirdiyi böyük zəka, intellekt sahibi idi.

Hələ sovetlər dönəmində Heydər Əliyev Azərbaycanda mədəniyyətin maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə xüsusi diqqət yetirirdi, bu amal ölkəmiz müstəqillik əldə etdikdən sonra daha nəhəng layihələr, sərəncam, qərar və müqavilələr, əlaqələrlə möhkəmləndirildi. Onun ciddi səyi ilə kinoteatr binaları, muzeylər inşa olundu. Ədəbiyyat-mədəniyyət adamlarının, şair-yazıçıların adına muzeylər ev muzeyləri yaradıldı. Mədəniyyətimizin kadr potensialını inkişaf etdirib gücləndirmək üçün SSRİ-nin ən nüfuzlu incəsənət yönlü ali məktəblərində Azərbaycan gənclərinin təhsil almasına şərait yaradıldı. Sankt-Peterburqun, Moskvanın teatr, rəssamlıq, musiqi üzrə ali təhsil ocaqlarını bitirmiş gənclər dövlət hesabına maliyyələşdirildi. Ulu öndər yaxşı bilirdi ki, milli dövlətçilik dəyərlərinin əsasını mədəniyyət təşkil edir.

Mənbələrdən oxuyuruq: “2003-cü ildə isə respublikamızın mədəniyyət müəssisələrinin sayı xeyli dərəcədə artmışdır. Həmin dövrdəki məlumatlara görə, ölkəmizdə 27 peşəkar teatr, 13 konsert müəssisəsi, 4124 kitabxana, 3066 klub müəssisəsi, 210 mədəniyyət və istirahət parkı, 159 muzey, 30-dan çox dövlət rəsm qalereyası və bədii sərgi salonu, 232 uşaq musiqi və incəsənət məktəbi fəaliyyət göstərirdi. Ümummilli liderimiz Azərbaycan xalqının milli mədəniyyətinə, onun tarixi

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

qaynaqlarına həmişə böyük diqqətlə yanaşmış, millətin qan yaddaşına hopmuş tarixi şəxsiyyətlərimizin zaman-zaman yaşaması üçün öz qayğısını əsirgəməmişdir” (2, s.5).

Bülbulün, Qara Qarayevin, Niyazinin, Fikrət Əmirovun, Səməd Vurğunun, Mirzə İbrahimovun ayrı-ayrı yubiley tarixləri təkcə Bakıda deyil, digər yerlərdə də keçirildi.

Üzeyir Hacıbəylinin, Cəfər Cəbbarlıının ev-muzeylərinin, Nəriman Nərimanovun, Bülbulün xatirə muzeylərinin, Natəvanın abidəsinin, Şuşada Molla Pənah Vəqifin məqbərəsinin inşası kimi bu işlərin uğurla başa çatdırılmasına bilavasitə rəhbərlik etmişdi. Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Niyazi, Süleyman Rüstəm, Süleyman Rəhimov, Rəsul Rza kimi ədəbiyyat və mədəniyyət xadimlərinin SSRİ-nin ən yüksək fəxri adına – Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına layiq görülmələri məhz Ulu Öndərin təqdimatı ilə reallaşmışdı. İmadəddin Nəsiminin, Nəriman Nərimanovun, Cəfər Cəbbarlıının heykəllərinin ucaldılması, digər monumental sənət əsərlərinin yaradılması, “Gülüstan” sarayı, Opera studiyası, Xoreoqrafiya məktəbi kimi memarlıq abidələri mədəniyyətimizə diqqət və qayğının mühüm təzahürləri idi.

Qeyd edək ki, Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə mədəniyyət sahəsinin inkişafına xidmət göstərən 10-dan çox qanun qəbul edilmişdir. “Mədəniyyət haqqında” (1996-cı il), “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında” (1998-ci il), “Kinematografiya haqqında” (1998-ci il), “Memarlıq fəaliyyəti haqqında” (1998-ci il), “Kitabxana işi haqqında” (1998-ci il), “Milli Arxiv Fondu haqqında” (1999-cu il), “Muzeylər haqqında” (2000-ci il), “Nəşriyyat işi haqqında” (2000-ci il) və s. qanunlar bu sahənin kompleks inkişafında böyük rol oynadı.

Bu getdikcə mədəniyyət sektorunda yeni əhval-ruhiyyə yaratdı. Azərbaycan mədəni həyatında hərəkətlənmə başladı. Həvəslə bu sektorda çalışanlar yeni-yeni ideyaları ortaya qoydular. Azərbaycanın mədəni sektoru xaricə integrasiya olundu, ölkəmizlə yanaşı, beynəlxalq aləmdə Mədəni irsimizin, görkəmli ədiblərin, mədəniyyət xadimlərinin yubileylərinin xarici ölkələrdə nüfuzlu təşkilatlarda qeyd olunması bu sahəyə göstərilən diqqət və qayğıdan xəbər verirdi.

Fəlsəfə elmləri doktoru, professor Nigar Ələkbərova Heydər Əliyevin mədəniyyətə qayğısını təhlil edərək onun əhəmiyyətini qeyd edir: “Azərbaycan xalqı bəşər tarixinə qüdrətli şəxsiyyətlər bəxş edib. Belə nadir tarixi simalar sırasında böyük əzəməti, tükənməz qətiyyəti, dərin fəlsəfi-analitik təfəkkürü, ensiklopedik nəzəri və praktiki biliyi, fitri istedadı, dahi müdrikliyi və əyilməz, polad siyasi iradəsi ilə seçilən, müstəqil Azərbaycanın qurucusu olan Heydər Əliyevin xüsusi yeri var. İllər keçdikcə Azərbaycan xalqının bu ölməz oğlu, ümumbəşər tarixinin dahi şəxsiyyəti, onun siyasi və mənəvi örnəyə çevrilmiş ləyaqətli həyat yolu, tarixi əhəmiyyət kəsb edən böyük xidmətləri, zamanın sınağından çıxmış strateji xətti daha aydın görünərək insanları, bütün bəşəriyyəti daim heyrətdə qoymaqda davam edir”.

UNESKO ilə əməkdaşlıq bu baxımdan xüsusi önəm kəsb edir. Ümummilli liderin rəhbərliyi ilə 1990-cı illərin ortalarından təşəkkül tapan Azərbaycan-UNESKO əlaqələri ötən müddətdə mühüm inkişaf yolu keçərək mədəni irsimizin dünyada tanınması və təbliğinə də geniş zəmin yaratmışdır.

Mədəniyyət, ədəbiyyat, sənət o zaman gücünü qoruyur ki, ona dayaq olan, hamilik edən şəxsiyyətlər olsun.

Heydər Əliyev teatra da xüsusi qayğı və diqqət göstərirdi. Teatrı hər zaman xalqın inkişafında əsas meyar kimi görürdü, o, yeni tamaşalara baxır, hər zaman tamaşa sonunda səhnə arxasında sənətçilərlə görüşürdü.

Ulu öndər deyirdi: “Mən həmişə teatra bağlı və yaxın olmuşam. Bu ötəri hiss deyil, içimdən gələn bir məhəbbətdir. Teatrı çox sevirəm. Teatra məhəbbət mənim içimdədir. İncəsənətin, o cümlədən kino və teatrın təsiri və tərbiyə qüvvəsi çox böyükdür. Bu qüvvədən bacarıqla istifadə etmək həmişə vacibdir. Teatr və incəsənət sahəsində çalışanlar çox fədakar insanlardır. Səhnədə onlara baxdıqda çox vaxt hər biri qayğısız, xoşbəxt insan kimi görünür, həmişə şəndirlər. Ancaq onların həyatının səhnə arxasında necə olmasını çoxları bilmir, heç təsəvvürlərinə də gətirmir. Mən bunları bilirəm. Ona görə də incəsənət adamlarını cəmiyyətdə çox yüksək tuturam” (4, s.11).

Mənbələrdən oxuyuruq ki, Heydər Əliyev İlyas Əfəndiyevin “Hökmdar və qızı” tamaşasında o vaxt respublikamızda qonaq olan görkəmli alim İhsan Doğramacı ilə birgə iştirak edir. “Tamaşadan sonra Heydər Əliyev qonaqla birgə səhnə arxasına gəlib yaradıcı heyəti təbrik etdi. Həmin görüşdə Heydər Əliyev İlyas Əfəndiyev haqqında belə dedi: “İlyas Əfəndiyev Azərbaycan teatrına çox

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

böyük töhfələr veribdir, böyük xidmətlər göstəribdir. Çox dəyərli əsərlər yaradıbdir. İlyas Əfəndiyevin yaradıcılığı başqa cəhətlərlə yanaşı bir də ona görə əhəmiyyətlidir ki, o, öz əsərlərində həm Azərbaycan xalqının tarixinin çox mühüm səhifələrini ədəbiyyat, teatr vasitəsilə bugünkü nəsillərə çatdırıbdır, həm də öz əsərlərində müasir həyatımızın müsbət və mənfi cəhətlərini çox gözəl təsvir edibdir” (1).

2023-cü il mayın 10-da Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 ili tamam olur. Bu münasibətlə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 29 sentyabr 2022-ci il tarixdə 2023-cü ilin ölkəmizdə “Heydər Əliyev İli” elan edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

“1970-2000-ci illərdə Azərbaycan bədii mədəniyyətinin bütün sahələrinin inkişafı, bu prosesdə Heydər Əliyevin bilavasitə iştirakı Azərbaycan sənətsünaslıq elminin inkişafı üçün də əlverişli şərait yaratmışdır. Məhz bu dövrdə şəhərsalma, memarlıq, təsviri və dekorativ-tətbiqi sənətlər, musiqi, teatr və kino sənətlərini əhatə edən qiymətli sənətsünaslıq əsərləri nəşr edilmişdi. 1973-cü ildə sənətsünaslığımızın tarixində ilk dəfə olaraq “Azərbaycan incəsənəti tarixi” adlı üçcildlik fundamental əsər üzərində iş başlamış, 1980-ci illərin ortalarında Azərbaycan incəsənətinin bütün inkişaf mərhələlərini əhatə edən ilk tarixi yaradılmışdır” (5).

Bu gün Azərbaycanda fəaliyyət göstərən ziyalılar, mədəniyyət sektorunda çalışanların hər biri Azərbaycanın mədəni həyatında ulu öndərin danılmaz rolunu bilir və bunu hər dəim işıqlandırır.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Əlizadə M. Heydər Əliyev və Azərbaycan teatri. 525-ci Qəzet – Heydər Əliyev və Azərbaycan teatri
2. Əliyev Y., Şabanov R. Heydər Əliyev fenomeni milli mədəniyyətimizi daim zənginləşdirir. Mədəniyyət. – 2010. – 7 may. – s.5
3. Əfəndiyev T. Heydər Əliyev fenomeni və milli mədəniyyətimiz. 525-ci Qəzet – Heydər Əliyev fenomeni və milli mədəniyyətimiz: 525-ci Qəzet – Heydər Əliyev fenomeni və milli mədəniyyətimiz
4. Səriyeva. Azərbaycan mədəniyyətinin hamisi – Heydər Əliyev. İ. Bakı xəbər. – 2014. – 12-14 dekabr. – S.11.
5. Heydər Əliyev dövlətçilik idealları və müasir dövr: <https://science.gov.az/az/news/open/23500>

Gulkhara Ahmadova

HAYDER ALIYEV AND THE ISSUE OF CARE FOR CULTURE

Summary: The rapid development of all spheres of Azerbaijani culture in the 20th century is connected with the name of the Great Leader Heydar Aliyev. The independence of Azerbaijan was led by a great leader, not only political and economic but also great care for our cultural and literary heritage, visual arts, theatre, music and cinema. shown.

Heydar Aliyev was not only a perfect head of state but also a patriotic, humanistic intellectual. Heydar Aliyev's attention and value to national culture should be considered as the beginning of a new era in this field. During his leadership, the cultural field began to experience a period of prosperity. Today, this policy is perfectly continued.

Key words: Heydar Aliyev, culture, art, Azerbaijan, Azerbaijaniness